

AKCIONI ZAGOVARAČKI PLAN

U OBLASTI EKONOMSKOG OSNAŽIVANJA ŽENA PRIPADNICA
MARGINALIZIRANIH GRUPA S POSEBNIM FOKUSOM NA ŽENE
KOJE SU PREŽIVJELE PORODIČNO NASILJE U FEDERACIJI BIH

PERIOD 2020.- 2024.

Maida Zagorac

Akcioni zagovarački plan u oblasti ekonomskog osnaživanja žena pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje u Federaciji BiH

Period 2020.-2024.

Autorica: **Maida Zagorac**

Dizajn i prelom: **Tanja Ćurić**

Lektura i korektura: **Enida Čamdžić**

Urednice i izdavačice: **Fondacija CURE, decembar 2019.**

„Ovaj materijal potpuno ili djelimično finansira Švedska agencija za međunarodnu razvojnu saradnju (Sida) i Kvinna till Kvinna fondacija. Sida i Kvinna till Kvinna ne moraju se neminovno slagati sa mišljenjima iznesenim u publikaciji. Za sadržaj je odgovorna sama autorica.“

“This material is completely or partly financed by the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) and the Kvinna till Kvinna Foundation. Sida and Kvinna till Kvinna do not necessarily agree with the opinions expressed. The author alone is responsible for the content.”

≡ KVINNA
≡ KVINNA

CURE

Maida Zagorac

Akcioni zagovarački plan u oblasti ekonomskog osnaživanja žena
pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje
su preživjele porodično nasilje u Federaciji BiH

Period 2020.-2024.

Sarajevo, 2019.

AKCIONI ZAGOVARAČKI PLAN

U OBLASTI EKONOMSKOG OSNAŽIVANJA ŽENA PRIPADNICA
MARGINALIZIRANIH GRUPA S POSEBNIM FOKUSOM NA ŽENE
KOJE SU PREŽIVJELE PORODIČNO NASILJE U FEDERACIJI BIH
PERIOD 2020.- 2024.

Uvod

Ovaj dokument ima za cilj ponuditi plan zagovaračkih aktivnosti s kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim ciljevima za poboljšanje položaja žena pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje u Federaciji BiH (FBiH). Cilj plana je pružiti konkretne mjere pomoću kojih će se u periodu od najmanje jedne do najviše pet godina omogućiti izmjene javnih politika u oblasti zapošljavanja i/ili samozapošljavanja žena pripadnica marginaliziranih grupa, i naročito, žena koje su preživjele porodično nasilje u FBiH. Dokument je nastao kao potreba zagovaranja rješavanja ovog problema na osnovu nalaza prethodno urađenog istraživanja „Kroz ekonomsku stabilnost do slobode: analiza aktuelnih propisa i praksi u FBiH u vezi s ekonomskim osnaživanjem žena koje su preživjele porodično nasilje i preporuke za njihovo poboljšanje” autorica Jasmine Čaušević i Maide Zagorac¹ (u nastavku teksta: Istraživanje). Pored kratkog opisa postojećeg stanja, ovaj dokument nudi pregled različitih ciljeva zagovaranja te analizu relevantnih aktera/ki (institucija i pojedinaca/ki), a potom i tabelarni prikaz cjelokupnog zagovaračkog plana koji obuhvata informacije o cilju koji se želi postići, akterima/kama koje je potrebno uključiti da bi cilj bio i ostvaren, vremenskom okviru potrebnom za ostvarenje cilja zagovaranja, potrebnim sredstvima i očekivanoj promjeni koja će nastati ispunjenjem cilja. Dokument nije fokusiran na detaljno opisivanje trenutnog stanja u ovoj oblasti, važećeg međunarodnog i federalnog/kantonalnog pravnog okvira, kao ni institucionalnog pregleda jer su detaljno opisani u pomenutom Istraživanju. Navedeno Istraživanje i Akcioni zagovarački plan (2020.- 2024.) koji je pred vama dio su „Feminističkih aktivnosti zagovaranja za ekonomsko osnaživanje i društveno-ekonomske mjere podrške za većinu marginaliziranih skupina žena“ u okviru projekta Feminist policy advocacy in BiH koji implementira Fondacija CURE, a podržava Fondacija Kvinna till Kvinna.

¹ Čaušević i Zagorac, *Kroz ekonomsku stabilnost do slobode: analiza aktuelnih propisa i praksi u FBiH u vezi s ekonomskim osnaživanjem žena koje su preživjele porodično nasilje i preporuke za njihovo poboljšanje*, Sarajevo, 2019, Fondacija CURE, Istraživanje je dostupno na sljedećem linku: http://www.fondacijacure.org/files/Kroz%20ekonomsku%20stabilnost%20do%20slobode%20B5_CIP%20final%20web.pdf

Postojeće stanje

Rodno zasnovano nasilje je jedna od manifestacija nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena. Predstavlja svako nasilje koje je usmjereno na žene ili onu vrsta nasilja koja nesrazmjerno pogađa žene kojim se nanosi fizička, psihička, seksualna, ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnju takvim djelima koje sputavaju osobu ili grupu osoba da uživaju u svojim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi, a kojim se ostvaruje dominacija muškarca nad ženom kroz brojne vidove ponašanja koja općenito sprječavaju napredak žena, te kod njih izazivaju osjećaj straha i stigme.

Jedan od oblika rodno zasnovanog nasilja nad ženama je ekonomsko nasilje, koje je kažnjivo u BiH i prepoznato kao forma rodno zasnovanog nasilja prema Konvenciji Vijeća Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – dokumentu poznatijem kao Istanbulska konvencija, koji je BiH potpisala u novembru 2013. i koja je u BiH stupila na snagu 1. augusta 2014. godine. Ekonomsko nasilje je i u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine iz 2013. prepoznato kao oblik nasilja u porodici.

Ekonomsko osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje je tema o kojoj se u BiH govori već neko vrijeme, te brojne formalne i neformalne grupe, vladine i nevladine, kao i međunarodne organizacije imale su i imaju razvijene programe ekonomske podrške i pomoći tim ženama. Fondacija CURE, kao i sve organizacije koje rade na ostvarivanju NULTE tolerancije na sve oblike nasilja nad ženama, u fokus svog djelovanja stavljaju „preživjele nasilje“ – te zastupaju mišljenje da se korištenjem termina „žrtva“ žene dodatno stigmatiziraju i dovode u zavisnan položaj. Naša iskustva govore da uređen sistem podrške zahtijeva promjenu postojećeg stanja te usvajanje mjera i programa podrške koji će biti izrađene na rodno osjetljivi način, uz uvid u stanje na terenu i u najboljem interesu žena koje su preživjele porodično nasilje.

Pomenuto Istraživanje ukazuje na to da brojni međunarodni i državni dokumenti, koje su FBiH i kantoni FBiH dužni implementirati, ukazuju na neophodnost ekonomskog osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje te obavezuju na provođenje mjera ekonomskog osnaživanja takvih žena kako bi one smogle snage izaći iz začaranog kruga nasilja. Rodno zasnovano porodično nasilje se, u većini slučajeva, vrši sistemski, traje duže vremena, a kao posljedicu ima i osjećaj manje vrijednosti i bespomoćnosti preživjele. Ekonomska ovisnost od partnera i članova porodice je jedan od uzroka koji sprječava žene da izađu iz kruga porodičnog nasilja. Nerijetko one koje su preživjele porodično nasilje, nakon prijavljivanja nasilja nadležnim institucijama i privremenog zbrinjavanja u

sigurnoj kući, nemaju izvor prihoda i finansijska sredstva neophodna da budu ekonomski nezavisne, te se vraćaju u nasilne zajednice.

Ciljevi zagovaranja u oblasti ekonomskog osnaživanja i poboljšanja položaja marginaliziranih grupa žena s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje u Federaciji BiH

Na osnovu nalaza Istraživanja moguće je izdvojiti nekoliko različitih oblasti u kojima je potrebno vršiti zagovaračke aktivnosti da bi se ostvario konačni cilj - zakonski priznato pravo, mogućnost i sistemska podrška svim ženama koje su preživjele porodično nasilje u pogledu ekonomskog osnaživanja koje podrazumijevaju poticaje kako za zapošljavanje, tako i za samozapošljavanje i pokretanje vlastitih biznisa. Prvi korak puta ka ovom cilju počinje od prepoznavanja osoba koje su preživjele porodično nasilje kao marginaliziranih i ranjivih socijalnih grupa u zakonskim, podzakonskim i institucionalnim dokumentima koji imaju u fokusu ekonomsko osnaživanje i ostvarivanje određenih poticaja, ali podrazumijeva i podršku cjelokupnog sistema različitih institucija, kako bi žene koje su preživjele porodično nasilje, nakon što budu prepoznate kao marginalizirana i ranjiva socijalna grupa u relevantnim dokumentima, zaista i mogle ostvariti svoje pravo na ekonomsko osnaživanje, jer kako je istaknuto u Istraživanju: "Slaba strana programa, kada ga raspiše neka instanca, a koji se tiče ekonomskog osnaživanja žena, jeste nepraktičnost. Ukoliko je programom predviđeno da žena pola godine pohađa neki kurs ili ide na prekvalifikaciju, a žena nema novca da plati gradski prevoz ili nekog ko bi joj čuvao djecu za to vrijeme, koliko god da joj treba taj kurs, ona ga ne može sebi priuštiti. Dakle, odvoje se sredstva i ponude se ženama, ali nedostaje dalji sistem podrške (pokriven trošak čuvanja djece ili vrtić koji bi mogla da plati naknadno, plaćena karta za prevoz i sl.) da bi žena zaista mogla da iskoristi priliku koja joj se pruži."²

² Čaušević i Zagorac, *Kroz ekonomsku stabilnost do slobode: analiza aktuelnih propisa i praksi u FBiH u vezi s ekonomskim osnaživanjem žena koje su preživjele porodično nasilje i preporuke za njihovo poboljšanje*, str. 36, Sarajevo, 2019, Fondacija CURE

Podjela zagovaračkih aktivnosti

Vodeći se zaključcima istraživanja „Kroz ekonomsku stabilnost do slobode: analiza aktuelnih propisa i praksi u FBiH vezanih za ekonomsko osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje i preporuke za njihovo poboljšanje”, zagovaračke aktivnosti i koraci koje vode do konačnog cilja mogu se podijeliti u nekoliko različitih grupa u ovisnosti od predmeta zagovaranja:

1. Terminologija

Statistički podaci Svjetske zdravstvene organizacije ukazuju na to da je svaka treća žena u svijetu preživjela neki oblik rodno zasnovanog nasilja,³ psihičko, fizičko, ekonomsko i/ili seksualno nasilje. Što se tiče terminologije koja se koristi u svim relevantnim dokumentima (zakonskim, podzakonskim, kao i akcionim planovima institucija) poput rodno neutralne kategorije „žrtve nasilja“, „ranjive grupe“ ili „osobe sa invaliditetom“, potrebno ju je rodno specificirati kao „žene koje su preživjele nasilje“, „pripadnice ranjivih grupa“ i „žene sa invaliditetom“ radi podizanja svijesti o specifičnosti ovog ženskog iskustva. Sam Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH koristi termin „žrtva nasilja u porodici“ koji ženu posmatra u viktimiziranoj poziciji, pa je stoga neophodno uvesti termin „žene koje su preživjele porodično nasilje“ koji podrazumijeva da je žena izašla iz kruga nasilja. Ovom izmjenom i svi drugi dokumenti bi prepoznavali „žene koje su preživjele porodično nasilje“, a ne „žrtve nasilja u porodici“ kao rodno neutralnu kategoriju. Stigmatizacija žena preživjelih porodično nasilje kroz terminologiju je prepoznata i od onih koji/e tumače i primjenjuju pravne norme što pokazuje intervju sa predstavnikom Zavoda za zapošljavanje FBiH u kojem je rečeno da se u javnom pozivu za ostvarivanje ekonomskih poticaja mora koristiti termin „žrtva nasilja u porodici“ jer je taj termin u upotrebi u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH. Žene koje su preživjele porodično nasilje i ostale marginalizirane i ranjive grupe žena moraju postati vidljive u jeziku pravnog i ekonomskog sistema FBiH i kantona FBiH koji je trenutno u nesenzibilan, prepun stereotipa, a često i diskriminirajući. Planovi, mjere i smjernice u oblasti ekonomskog osnaživanja i ostali dokumenti analizirani u Istraživanju rijetko prepoznaju „žrtve nasilja u porodici“ kao marginaliziranu grupu za koju je neophodno obezbijediti dodatne poticaje u svrhu ekonomskog osnaživanja. Neki od dokumenata prepoznaju „ranjive grupe“, „žrtve nasilja“, „žene“. Nijedan dokument ne prepoznaje „žene koje su preživjele porodično nasilje“ kao marginaliziranu grupu.

³ World Health Organisation, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>, pristupljeno 24.7.2019.

2. Usvajanje jednoobrazne definicije marginaliziranih i ranjivih grupa žena s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje

Neophodno je da u pravnim dokumentima koji se odnose na oblast rodno zasnovanog nasilja i porodičnog nasilja, odnosno u zakonskim i podzakonskim aktima, kao i strategijama i akcionim planovima koje usvajaju institucije FBiH i kantona FBiH, a koje u fokusu imaju ostvarivanje poticaja za ekonomsko osnaživanje, žene koje su preživjele porodično nasilje budu izričito prepoznate kao marginalizirana i posebno ranjiva grupa, te da samim tim budu u vrhu prioriteta. Predstavnički dom Parlamenta FBiH je odbio usvojiti Strategiju zapošljavanja Federacije BiH koja je „imala za cilj povećanje formalnog zapošljavanja žena i muškaraca u privatnom sektoru i osiguranje prilika za dostojanstvena radna mjesta za sve žene i muškarce sa naglaskom na one u nepovoljnom položaju”. Pomenuta Strategija nije prepoznavala žene koje su preživjele porodično nasilje kao marginaliziranu grupu za koju je potrebno dodatno ekonomsko osnaživanje. Iako žene preživjele porodično nasilje spadaju u one koji/e se nalaze u nepovoljnijem položaju, to ne jamči da bi one zaista i bile tako prepoznate od strane službenika/ca koji/e odlučuju o tome ko će ekonomske poticaje i ostvariti, jer je procjenjivanje „nepovoljnog položaja” ostavljeno na slobodu službenika/ce koji/a o tome odlučuje. Takođe, kantonalni propisi se značajno međusobno razlikuju, pa su tako u određenim kantonalnim propisima prepoznate različite ranjive grupe, dok u nekima nije prepoznata niti jedna marginalizirana grupa za čije osnaživanje je neophodno obezbijediti dodatne ekonomske poticaje. Planovi, strategije i javne politike svih kantona FBiH trebaju jednako prepoznavati žene koje su preživjele porodično nasilje kao marginaliziranu i ranjivu grupu kojoj je neophodno prioritarno obezbijediti poticaje za ekonomsko osnaživanje, te time ujednačiti prava i zaštitu na nivou cijele FBiH.

3. Insistiranje na implementaciji postojećih strategija, planova i mjera u oblasti rodno zasnovanog nasilja, porodičnog nasilja i ekonomskog osnaživanja, te zahtijevanje izvještaja o provedenim mjerama u oblasti ekonomskog osnaživanja, kako na nivou FBiH, tako i na nivou kantona FBiH.
4. Učiniti javne pozive za različite programe ekonomskog osnaživanja dostupnijim ženama

Zavod za zapošljavanje Federacije BiH na svojoj web stranici i u službenim glasilima objavljuje javne pozive za različite programe ekonomskog osnaživanja koje provodi. Mnoge žene, a naročito žene koje žive u ruralnim

područjima, imaju ograničen pristup sredstvima javnog informiranja i internetu, stoga nisu u prilici ni da budu informirane o ovim javnim pozivima. Poteškoću stvara i to što prvi korak prijave podrazumijeva popunjavanje online formulara što ograničava žene koje nisu informatički pismene i koje nemaju pristup neophodnim tehničkim i mrežnim sredstvima. U svrhu poticanja žena koje su preživjele porodično nasilje da se prijavljuju na programe ekonomskog osnaživanja trebalo bi javne pozive i način prijave učiniti još dostupnijim npr. naljepiti pozive u one prostore u kojima se one kreću, kao što su centri za socijalni rad, sigurne kuće, mjesne zajednice...

5. Zagovaranje prema različitim institucijama FBiH i kantona FBiH i akterima/kama koje ima za konačni cilj osiguranje systemske podrške.

Sve zagovaračke aktivnosti, u odnosu na kompleksnost, aktere/ke prema kojima su usmjerene i vrijeme potrebno za njihovo ispunjenje mogu se podijeliti na:

1. Dugoročne, za čije ostvarenje je potrebno više od 5 godina;
2. Srednjoročne, za čije ostvarenje je potrebno 2 - 4 godine;
3. Kratkoročne, za čije ostvarenje je potrebno do 1 godine.

Analiza aktera/ki

Oblast ekonomskog osnaživanja marginaliziranih grupa žena, a posebno žena koje su preživjele porodično nasilje je kompleksna i podrazumijeva saradnju različitih aktera/ki i institucija, naročito ako se uzme u obzir administrativna složenost sistema FBiH. Više o cjelokupnom institucionalnom pregledu možete saznati u istraživanju „Kroz ekonomsku stabilnost do slobode: analiza aktuelnih propisa i praksi u FBiH vezanih za ekonomsko osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje i preporuke za njihovo poboljšanje”, a u ovom dijelu će biti posmatrane relevantne institucije i akteri/ke koji/e su bitni/ za proces ostvarenja pomenutih ciljeva i koje su već prepoznate u pomenutom istraživanju. Institucije i akteri/ke će biti podijeljeni na one koji/e su saveznici/e u zagovaranju željenih promjena i ostvarenju ciljeva, te one prema kojima je neophodno usmjeriti zagovaračke aktivnosti. Fondacija CURE je organizacija koja je nositeljica cjelokupnog procesa zagovaranja i koja je uključena u cjelokupni zagovarački proces i ona je ta koja čini prve korake prema svim ostalim akterima/kama. One koji/e su prepoznati/e kao saveznici/e upoznaju se sa ciljevima zagovaranja, te zajedno s njima vrši se dalji proces zagovaranja prema ostalim akterima/kama.

Akter/ka	Saveznici/e ili je potrebno usmjeriti zagovaranje prema njima	Kako ih uključiti
<p>Agencija za ravnopravnost spolova BiH (ARS BiH), relevantna osoba: osoba koja ima mandat direktora/ice ARS BiH i stručnog/e savjetnika/ce za planiranje, razvoj i monitoring Gender akcionog plana BiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima kako bi postali saveznici/e.</p>	<p>Prisustvovati na 2-3 sastanka sa već pripremljenim dopisima i opisom aktivnosti koje se žele zagovarati s njima, održavati komunikaciju i podsjećati ih na zagovaračke aktivnosti; Saradnja sa institucionalnim gender mehanizmima (u nastavku teksta IGM-ovi, odnosi se na ARS BiH i GC FBiH zajedno) može znatno olakšati zagovaranje prema tijelima vlasti.</p>
<p>Gender centar Federacije BiH (GC FBiH), relevantna osoba: osoba koja ima mandat direktora/ice GC FBiH i stručnog savjetnika/ce GC FBiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima kako bi postali saveznici/e.</p>	<p>Prisustvovati na 1-2 sastanka sa već pripremljenim dopisima i opisom aktivnosti koje se žele zagovarati s njima, održavati komunikaciju i podsjećati ih na zagovaračke aktivnosti; Saradnja sa IGM-ovima može znatno olakšati zagovaranje prema tijelima vlasti.</p>
<p>Ministarstvo rada i socijalne politike Federacije BiH, relevantna osoba: osoba koja ima mandat ministra/ice, pomoćnika/ce ministra/ice u sektoru za rad i zapošljavanje, sekretarka ministarstva</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>U saradnji sa IGM-ovima voditi zagovaračke aktivnosti prema Ministarstvu; Ako u ovom procesu IGM-ovi ne budu saradivali, onda treba saradivati sa članovima/icama komisija za jednakopravnost spolova i rad i socijalnu politiku Parlamenta Federacije BiH ili čak uporedo voditi ovaj proces, tj. vršiti pritisak sa različitih strana.</p>
<p>Kantonalna ministarstva koja u fokusu imaju oblast rada i socijalne politike¹</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>U saradnji sa kantonalnim komisijama za ravnopravnost spolova i komisijama za rad i socijalnu politiku voditi zagovaračke aktivnosti prema kantonalnim ministarstvima.</p>

<p>Zastupnici/e Predstavničkog doma Parlamenta FBiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>Održavati sastanke sa predstavnicima/ama različitih političkih stranaka, početi sa Našom strankom i SDP-om koji su dosad podržavali slične inicijative, ali je potrebno zagovaranje i prema svim ostalim strankama; Poslati e-mail sa upitom u vezi sastanka, uputiti upit za sastanak svim zastupnicima/ama određene stranke, pozvati ih da dođu u Fondaciju CURE, otići u njihovu centralu ukoliko se nalazi u Kantonu Sarajevo ili se sastati u Parlamentu FBiH.</p>
<p>Zastupnici/e kantonalnih skupština</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>Održavati sastanke sa predstavnicima/ama različitih političkih stranaka, početi sa Našom strankom i SDP-om koji su do sad podržavali slične inicijative, ali je potrebno zagovaranje i prema svim ostalim strankama; Poslati e-mail sa upitom u vezi sastanka, adresirati sve zastupnike/ce određene stranke, pozvati ih da dođu u Fondaciju CURE, otići u njihovu centralu ili se sastati u zgradi Skupštine kantona.</p>
<p>Zavod za zapošljavanje Federacije BiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>U saradnji sa GC-om FBiH voditi zagovaračke aktivnosti prema Federalnom zavodu za zapošljavanje.</p>
<p>Zavodi/službe za zapošljavanje kantona Federacije BiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>Samostalno ili u saradnji sa kantonalnim komisijama za rad i socijalnu politiku voditi zagovaračke aktivnosti prema kantonalnim zavodima za zapošljavanje.</p>
<p>Komisija za jednakopravnost spolova Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, relevantna osoba: sekretar/ ka Komisije i osoba koja ima mandat predsjedavajućeg/e Komisije</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima kako bi postali saveznici/e.</p>	<p>Ostvariti komunikaciju sa sekretarom/kom Komisije, te ukoliko je moguće sa članovima/icama Komisije; Predstaviti zagovaračke aktivnosti koje treba provesti u Parlamentu FBiH, zamoliti za prisustvo na sjednici Komisije kako bi se inicijativa predstavila svim članovima/icama Komisije, zagovarati da Komisija prihvati inicijative.</p>

<p>Odbor za rad i socijalnu zaštitu Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, relevantna osoba: sekretar/ka Odbora i osoba koja ima mandat predsjedavajućeg/e Odbora</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima kako bi postali saveznici/e.</p>	<p>Ostvariti komunikaciju sa sekretarom/kom Odbora, te ukoliko je moguće sa članovima/icama Odbora; Predstaviti zagovaračke aktivnosti koje treba provesti u Parlamentu FBiH, zamoliti za prisustvo na sjednici Odbora kako bi se inicijativa predstavila svim članovima/icama, zagovarati da Odbor prihvati inicijative.</p>
<p>Komisije za jednakopravnost/ravno-pravnost spolova ili ljudska prava skupština kantona FBiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima kako bi postali saveznici/e.</p>	<p>Ostvariti komunikaciju sa sekretarom/kom Komisije, te ukoliko je moguće sa članovima/icama Komisije; Predstaviti zagovaračke aktivnosti koje treba provesti u određenom kantonu, zamoliti za prisustvo na sjednici Komisije kako bi se inicijativa predstavila svim članovima/icama Komisije, zagovarati da Komisija prihvati inicijative.</p>
<p>Komisije za rad i socijalnu politiku skupština kantona FBiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima kako bi postali saveznici/e.</p>	<p>Ostvariti komunikaciju sa sekretarom/kom Komisije, te ukoliko je moguće sa članovima/icama Komisije; Predstaviti zagovaračke aktivnosti koje treba provesti u određenom kantonu, zamoliti za prisustvo na sjednici Komisije kako bi se inicijativa predstavila svim članovima/icama Komisije, zagovarati da Komisija prihvati inicijative.</p>
<p>Kantonalni centri za socijalni rad</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>U saradnji sa organizacijama koje rukovode sigurnim kućama zagovarati prema centrima za socijalni rad.</p>
<p>Udruženje poslodavaca Federacije BiH</p>	<p>Potrebno je usmjeriti zagovaranje prema njima.</p>	<p>U saradnji sa drugim nevladinim organizacijama zagovarati prema Udruženju poslodavaca Federacije BiH.</p>
<p>Organizacije koje u okviru svog djelovanja vode sigurne kuće (Fondacija lokalne demokratije, Vive žene Tuzla, Medica Zenica, Žene sa Une Bihać, Žena BiH, Mostar) i druge članice Sigurne mreže</p>	<p>Saveznice</p>	<p>Upoznati ove organizacije sa zagovaračkim ciljevima, poslati im e-mail, pozvati ih na sastanak i razgovarati o značaju promjena koje se žele postići, objasniti zašto je njihova podrška važna, tražiti podršku pri implementaciji zagovaračkih aktivnosti i pojasniti šta bi ona podrazumijevala.</p>

<p>Nevladine organizacije koje se zalažu za ljudska prava žena (Ženska mreža BiH, Mreža za izgradnju mira (imaju veliku mrežu kontakata koji mogu dalje prosljeđivati informacije i podržati zagovaračke aktivnosti), Centar ženskih prava Zenica, Infohouse, Sarajevski otvoreni centar...)</p>	<p>Saveznice</p>	<p>Upoznati ove organizacije sa zagovaračkim ciljevima, poslati im e-mail, pozvati ih na sastanak i razgovarati o značaju promjena koje se žele postići, objasniti zašto je njihova podrška važna, tražiti podršku pri implementaciji zagovaračkih aktivnosti i pojasniti šta bi ona podrazumijevala.</p>
--	------------------	---

Akcioni zagovarački plan

Akcioni zagovarački plan nudi pregled različitih zagovaračkih ciljeva, kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih, uz mapiranje institucija prema kojima se treba vršiti zagovaranje da bi se određeni cilj i postigao, te pregled potrebnih sredstava i promjena koje se očekuju ukoliko se zagovarački cilj ispuni. Zagovarački plan je nastao na osnovu prethodno stečenog iskustva pri zagovaranju prema mapiranim institucijama i pojedincima/kama. Kratkoročni zagovarački ciljevi uglavnom podrazumijevaju ostvarivanje saradnje sa akterima/kama i institucijama s kojima će se vršiti dalje zagovaranje i dobijanje potrebnih informacija, srednjoročni ciljevi predstavljaju usvajanje određenih inicijativa i ulazak u radne grupe dok dugoročni ciljevi predstavljaju saradnju svih aktera/ki i institucija u sistemu pružanja podrške marginaliziranim grupama žena s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje. Akteri/ke i institucije koje su u fokusu dugoročnih ciljeva uključeni/e su i u kratkoročne i srednjoročne ciljeve, na taj način se postepeno upoznaju sa značajem ekonomskog osnaživanja žena preživjelih porodično nasilje i bivaju uključeni/e u ostvarenje konačnog cilja - pravo, mogućnost i sistemska podrška svim ženama koje su preživjele porodično nasilje u odnosu na ekonomsko osnaživanje koje podrazumijeva poticaje kako za zapošljavanje, tako i za samozapošljavanje i pokretanje vlastitih biznisa.

Kao što je već napomenuto, administrativni sistem FBiH je kompleksan i podrazumijeva vođenje zagovaračkih aktivnosti u deset kantona i FBiH.

Cilj zagovaranja	Nositeljice zagovaranja	Prema kome se zagovara	Vremenski okvir
<p>Nevladine organizacije koje se bave ljudskim pravima žena takođe su uključene u zajedničke zagovaračke procese, kako prema institucijama, tako i prema pojedincima/kama u oblasti ekonomskog osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje¹</p>	<p>Fondacija CURE</p>	<p>Prvenstveno prema organizacijama koje vode sigurne kuće (Fondacija lokalne demokratije, Medica Zenica, Vive žene Tuzla, Žene sa Une, Žena BiH, Mostar), ali i ostalim nevladinim organizacijama koje se bave ljudskim pravima žena; Članice Sigurne mreže.</p>	<p>Kratkoročni cilj januar 2020. - juni 2020.</p>
<p>Komisija za jednakopravnost spolova Predstavničkog doma Parlamenta FBiH inicira izmjene koje se žele postići na nivou FBiH u oblasti ekonomskog osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama</p>	<p>Predsjedavajući Komisije Munib Jusufović i članovi/ice Komisije: Alma Kratina, Mara Đukić, Miomirka Melank, Meliha Bijedić, Edita Mazić, Mirsad Peco, Eldar Čomor, Stanko Musa, Delfa Dejanović.</p>	<p>Kratkoročni cilj januar 2020. - decembar 2020.</p>
<p>Odbor za rad i socijalnu zaštitu Predstavničkog doma Parlamenta FBiH inicira izmjene koje se žele postići na nivou FBiH u oblasti ekonomskog osnaživanja žena pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama</p>	<p>Predsjedavajući Boro Krišto i članovi/ice Odbora: Mustafa Hrvić, Jasmina Zubić, Sabina Ćudić, Zlatko Kravić, Samira Begić, Adisa Kokić-Hinović, Eldar Čomor, Goran Opsenica, Ante Baković.</p>	<p>Kratkoročni cilj januar 2020 - decembar 2020.</p>

Potrebna sredstva

Promjena koja nastaje

<p>E-mail, telefon, ljudski kapaciteti –stručne osobe koje učestvuju na sastancima</p>	<p>Održani sastanci sa nevladinim organizacijama na kojima je pojašnjen cilj zagovaranja, sve što se želi zagovarati prema institucijama, korak po korak. Cilj sastanaka je da one takođe podrže zagovaračke akcije i da se uključe u njih; Druge nevladine organizacije postaju saveznice u zagovaranju promjena koje se žele postići zagovaranjem prema institucijama.</p>
<p>E-mail, telefon, fax, ljudski kapaciteti – stručne osobe koje učestvuju na sastancima</p>	<p>Članovima/icama Komisije predstavljene planirane zagovaračke aktivnosti koje treba provesti na nivou FBiH; Komisija je prihvatila inicijative i uložice napore da se one nađu na dnevnom redu sjednice Predstavničkog doma Parlamenta FBiH; Članovi/ice Komisije vrše dalje zagovaranje prema kolegama/icama iz svojih političkih partija.</p>
<p>E-mail, telefon, fax, ljudski kapaciteti –stručne osobe koje učestvuju na sastancima</p>	<p>Članovima/icama Komisije predstavljene zagovaračke aktivnosti koje treba provesti na nivou Federacije BiH; Komisija je prihvatila inicijative i zagovaraće da se nađu na dnevnom redu sjednice Predstavničkog doma Parlamenta FBiH; Članovi/ice Komisije vrše dalje zagovaranje prema kolegama/icama iz svojih političkih partija.</p>

<p>Zastupnici/e Parlamenta FBiH podržavaju, ali i iniciraju inicijative koje u fokusu imaju ekonomsko osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama i članovima/ icama komisija za jednakopravnost spolova i rad i socijalnu politiku Parlamenta FBiH</p>	<p>Zastupnici/e Naše stranke u Predstavničkom domu Parlamenta FBiH, zastupnici/e SDP-a, zastupnice Melika Mahmutbegović i Kenela Zuko iz SDA, Delfa Dejanović iz HDZ-a, Azra Hadžić Bećirspahić iz SBB-a.</p>	<p>Srednjoročni cilj januar 2020. - decembar 2021.</p>
<p>Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH planira budžetska sredstva za ekonomsko osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje u FBiH;</p> <p>Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH prijedloge u oblasti prioritete potrošnje i planiranja budžetskih sredstava za ekonomsko osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje uvrštava u Pregled svojih prioriteta i šalje ih Ministarstvu finansija Federacije BiH;</p> <p>Prva faza</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama i IGM-ovima;</p> <p>Ako ne dođe do saradnje s IGM-ovima, onda treba saradivati sa članovima/ icama komisija za jednakopravnost spolova i rad i socijalnu politiku Parlamenta Federacije BiH, ili čak uporedo voditi proces.</p>		<p>Srednjoročni cilj januar 2020. - decembar 2022.</p>
<p>Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH planira budžetska sredstva za ekonomsko osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje u FBiH;</p> <p>Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Federacije BiH je senzibilirano, samostalno planira prioritete potrošnje i budžetska sredstva za ekonomsko osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje i navedeno uvrštava u Pregled svojih prioriteta;</p> <p>Druga faza</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama i IGM-ovima;</p> <p>Ako ne dođe do saradnje sa IGM-ovima, onda treba saradivati sa članovima/ icama komisija za jednakopravnost spolova i rad i socijalnu politiku Parlamenta Federacije BiH, ili čak uporedo voditi proces.</p>	<p>Ministar/ka rada i socijalne politike FBiH, pomoćnik/ca ministra/ arke u sektoru za rad i zapošljavanje, sekretarka Ministarstva.</p>	<p>Dugoročni cilj januar 2022.</p>

<p>E-mail, telefon, ljudski kapaciteti – stručne osobe koje učestvuju na sastancima</p>	<p>Održani sastanci sa zastupnicima/ama; Zastupnici/e razmiju neophodnost ekonomskog osnaživanja žena pripadnica marginaliziranih grupa sa posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje, iniciraju i podržavaju inicijative koje se u vezi ove teme nalaze na dnevnom redu sjednica Predstavničkog doma Parlamenta FBiH.</p> <p>Održavati sastanke s njima periodično.</p>
<p>E-mail, telefon, ljudski kapaciteti – stručne osobe koje učestvuju na sastancima i pripremaju prijedloge u oblasti prioritete potrošnje i planiranja budžetskih sredstava za ekonomsko osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH, na osnovu dostavljenih prijedloga drugih aktera/ki, svrstava u svoje prioritete osiguranje sredstava u budžetu FBiH za ekonomsko osnaživanje marginaliziranih grupa žena s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje.</p>
<p>E-mail, telefon, ljudski kapaciteti -stručne osobe koje učestvuju na sastancima</p>	<p>Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH samostalno u okviru svojih prioriteta osigurava sredstva u budžetu FBiH za ekonomsko osnaživanje marginaliziranih grupa žena s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje.</p>

Cilj zagovaranja	Nositeljice zagovaranja	Prema kome se zagovara	Vremenski okvir
<p>Komisija za jednakopravnost spolova Kantona Sarajevo inicira izmjene koje se žele postići na nivou Kantona Sarajevo u oblasti ekonomskog osnaživanja žena pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama aktivnim u Kantonu Sarajevo</p>	<p>Predsjedavajuća Komisije Vildana Bešlija i članovi/ice Komisije: Arijana Memić, Smiljana Viteškić, Admela Hodžić;</p> <p>Vanjski članovi/ice: Sandra Zaimović, Anela Oprašić, Zejnil Berilo.</p>	<p>Kratkoročni cilj</p> <p>januar 2020. - decembar 2020.</p>
<p>Komisija za rad i socijalnu politiku Kantona Sarajevo inicira izmjene koje se žele postići na nivou Kantona Sarajevo u oblasti ekonomskog osnaživanja žena pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Fondacije CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama aktivnim u Kantonu Sarajevo</p>	<p>Predsjedavajuća Komisije Jasna Duraković i članovi/ice Komisije: Neira Dizdarević, Segmedina Srna-Bajramović, Jasmina Bišćević-Tokić;</p> <p>Vanjski članovi: Muamer Džananović, Vernes Mulić, Muamer Bandić.</p>	<p>Kratkoročni cilj</p> <p>januar 2020. - decembar 2020.</p>
<p>Zastupnici/e Skupštine Kantona Sarajevo podržavaju i iniciraju izmjene u oblasti ekonomskog osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje u Kantonu Sarajevo</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama i komisijama za jednakopravnost spolova i rad i socijalnu politiku Kantona Sarajevo</p>	<p>Zastupnici/e Naše stranke, SDP-a, ŠBB-a, Aljoša Čampara iz SDA, Bibija Kerla iz DF-a.</p>	<p>Srednjoročni cilj</p> <p>januar 2020. - decembar 2021.</p>
<p>Komisije za ravnopravnost spolova i rada i socijalne politike Tuzlanskog kantona i Zeničko-dobojskog kantona iniciraju izmjene u oblasti ekonomskog osnaživanja žena koje su preživjele porodično u svojim kantonima</p> <p>Voditi proces kao u Kantonu Sarajevo²</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama koje su aktivne u ova dva kantona</p>	<p>Predsjedavajući/e komisija i članovi/ice komisija</p>	<p>Dugoročni cilj</p> <p>januar 2022.</p>

E-mail, telefon, ljudski kapaciteti - stručne osobe koje učestvuju na sastancima	Članovima/icama Komisije predstavljene zagovaračke aktivnosti koje treba provesti u Kantonu Sarajevo; Komisija je prihvatila inicijative i zagovaraće da se nađu na dnevnom redu sjednice Kantona Sarajevo; Članovi/ice Komisije vrše dalje zagovaranje prema kolegama/icama iz svojih političkih partija.
E-mail, telefon, ljudski kapaciteti -stručne osobe koje učestvuju na sastancima	Članovima/icama Komisije. predstavljene zagovaračke aktivnosti koje treba provesti u Kantonu Sarajevo; Komisija je prihvatila inicijative i zagovaraće da se nađu na dnevnom redu sjednice Skupštine Kantona Sarajevo; Članovi/ice Komisije vrše dalje zagovaranje prema kolegama/icama iz svojih političkih partija.
E-mail, telefon, ljudski kapaciteti -stručne osobe koje učestvuju na sastancima	<p>Održani sastanci sa zastupnicima/ama; Zastupnici/e razumiju neophodnost ekonomskog osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje, iniciraju i podržavaju inicijative koje se u vezi ove teme nalaze na dnevnom redu sjednica Skupštine Kantona Sarajevo.</p> <p>Održavati sastanke s njima periodično.</p>
<p>E-mail, telefon, ljudski kapaciteti -stručne osobe koje učestvuju na sastancima;</p> <p>Eventualno putni troškovi Sarajevo-Zenica - Sarajevo i Sarajevo-Tuzla-Sarajevo.</p>	Članovima/icama komisija predstavljene zagovaračke aktivnosti koje treba provesti u kantonima; Komisije prihvatile inicijative i zagovaraće da se nađu na dnevnom redu sjednice kantonalnih skupština; Članovi/ice komisija vrše dalje zagovaranje prema kolegama/icama iz svojih političkih partija.

Cilj zagovaranja	Nositeljice zagovaranja	Prema kome se zagovara	Vremenski okvir
<p>Zastupnici/e Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona podržavaju i iniciraju izmjene u oblasti ekonomskog osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje u svojim kantonima.</p> <p>Voditi proces kao u Kantonu Sarajevo</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama koje su aktivne u ova dva kantona.</p>	<p>Tuzlanski kanton: zastupnici/e SDP-a, Naše stranke i DF-a.</p> <p>Zeničko - dobojski kanton: zastupnici/e SDP-a, Naše stranke, DF-a i Nezavisnog bloka.</p>	<p>Dugoročni cilj</p> <p>januar 2022.</p>
<p>Prilagodba načina oglašavanja otvorenih javnih poziva za različite programe ekonomskog osnaživanja;</p> <p>Prvi korak, nalijepiti javne pozive u prostorije općinske službe za socijalni rad Kantona Sarajevo i kantonalne zavode/službe za zapošljavanje svih kantona.</p>	<p>Fondacija CURE, kao nositeljica, u saradnji sa drugim organizacijama civilnog društva i IGM-ovima</p>	<p>Zavod za zapošljavanje Federacije BiH, Kantonalni centar za socijalni rad Sarajevo (upućuju inicijativu prema općinskim službama za socijalni rad)</p>	<p>Kratkoročni cilj</p> <p>januar 2020. - decembar 2020.</p>
<p>Prilagodba načina prijavljivanja na otvorene javne pozive za različite programe ekonomskog osnaživanja;</p> <p>Drugi korak, u službama za zapošljavanje obezbijediti računar sa pristupom internetu koji korisnici/e mogu koristiti.</p>	<p>Fondacija CURE, kao nositeljica, u saradnji sa drugim organizacijama civilnog društva i kantonalnim komisijama za rad i socijalnu politiku, te zastupnicima/ama kantonalnih skupština</p>	<p>Kantonalna ministarstva za rad i socijalnu politiku/ Vlade kantona</p>	<p>Srednjoročni cilj (Kanton Sarajevo)</p> <p>januar 2020. - decembar 2021.</p> <p>Dugoročni cilj (ostali kantoni)</p> <p>januar 2022.</p>
<p>Prilagodba načina prijavljivanja na otvorene javne pozive za različite programe ekonomskog osnaživanja;</p> <p>Treći korak, u zavodima za zapošljavanje radi osoba čiji opis poslova sadrži individualni rad sa marginaliziranim grupama žena tokom prijavljivanja na programe ekonomskog osnaživanja.</p>	<p>Fondacija CURE, kao nositeljica, u saradnji sa drugim organizacijama civilnog društva i kantonalnim komisijama za rad i socijalnu politiku, te zastupnicima/ama kantonalnih skupština</p>	<p>Kantonalna ministarstva za rad i socijalnu politiku/ Vlade kantona</p>	<p>Dugoročni cilj</p> <p>januar 2022.</p>

<p>E-mail, telefon, ljudski kapaciteti -stručne osobe koje učestvuju na sastancima;</p> <p>Eventualno putni troškovi Sarajevo-Zenica -Sarajevo i Sarajevo-Tuzla-Sarajevo.</p>	<p>Zastupnici/e razumiju neophodnost ekonomskog osnaživanja žena pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje, iniciraju i podržavaju inicijative koje se u vezi ove teme nalaze na dnevnom redu sjednica Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona.</p>
<p>Sredstva potrebna za štampanje javnih poziva obezbjeđuju institucije u kojima pozivi treba da stoje.</p>	<p>Informacije o javnim pozivima za različite programe ekonomskog osnaživanja postaju dostupni većem broju marginaliziranih grupa žena.</p>
<p>Vlade kantona u budžetu kantona trebaju planirati sredstva za nabavku potrebne opreme.</p>	<p>Marginalizirane grupe žena koje nemaju pristup internetu biće u mogućnosti prijaviti se na javne pozive za ekonomsko osnaživanje koristeći se dostupnim računarima u zavodima za zapošljavanje.</p>
<p>Ovaj poslovni zadatak se može se dodati u opis poslova već zaposlene osobe, i u tom slučaju ne bi bilo potrebno planirati dodatna sredstva. U slučaju zapošljavanja nove osobe, potrebno je da vlade kantona obezbijede potrebna sredstva u kantonalnim budžetima.</p>	<p>Marginalizirane grupe žena će moći imati pomoć i podršku stručne osobe tokom prijavljivanja na javne pozive za ekonomsko osnaživanje prilikom popunjavanja obrasca, kreiranja biznis plana, pisanja CV-a, razvijanja ideja...Uz ovakav pristup veći broj žena koje su preživjele porodično nasilje će se prijavljivati na javne pozive za ekonomsko osnaživanje, pri čemu bi trebale imati i više uspjeha.</p>

Cilj zagovaranja	Nositeljice zagovaranja	Prema kome se zagovara	Vremenski okvir
<p>Dobijanje izvještaja od GC-a FBiH o implementaciji strateškog cilja 5 Strategije za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici Federacije BiH, koji prepoznaje potrebu uspostavljanja programa ekonomskog osnaživanja preživjelih porodično nasilje, te programa podrške za ekonomsko osnaživanja žena</p>	<p>Fondacija CURE</p>	<p>Gender centar Federacije BiH</p>	<p>Kratkoročni cilj januar 2020. - maj 2020.</p>
<p>Dobijanje izvještaja od Zavoda za zapošljavanje FBiH o implementaciji Programa sufinansiranja zapošljavanja 2019. i Programa sufinansiranja Start Up 2019 Zavoda za zapošljavanje FBiH, s fokusom na podršku ženama pripadnicama marginaliziranih grupa i naročito ženama koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa GC-om FBiH</p>	<p>Zavod za zapošljavanje Federacije BiH</p>	<p>Kratkoročni cilj januar 2020. - maj 2020.</p>
<p>Dobijanje izvještaja od nadležnih insititucija (pogledati fusnote) o implementaciji mjera, planova i propisa u oblasti zapošljavanja i ekonomskog osnaživanja u kantonima FBiH, koji su pomenuti u Istraživanju, s fokusom na podršku marginaliziranim grupama žena, posebno ženama koje su preživjele porodično nasilje³</p>	<p>Pripremljen dopis šalju organizacije koje su aktivne u kantonu čiji se dokument traži.</p>	<p>Vlade kantona, ministarstva koja u nadležnosti imaju rad i socijalnu politiku ili zavodi za zapošljavanje kantona (u slučajevima kad je u pitanju dokument zavoda za zapošljavanje).</p>	<p>Kratkoročni cilj januar - maj 2020.</p>

Fax, e-mail	Nakon upućenog dopisa u kojem se traže informacije o provedbi strateškog cilja 5, Fondacija CURE ima dostupne informacije o provedbi strateškog cilja 5 koje se mogu koristiti pri daljem zagovaranju u ovoj oblasti, te u vezi s poteškoćama koje su postojale prilikom provedbe ovog cilja kako bi se iste i slične poteškoće preduprijedile u daljem djelovanju.
Fax, e-mail	Nakon upućenog dopisa u kojem su zatražene dostupne informacije o provedbi ova dva programa s fokusom na korištenje poticaja od strane marginaliziranih grupa žena, a posebno žena koje su preživjele porodično nasilje, koristiti dobijene informacije pri daljem zagovaranju u ovoj oblasti.
Fax, e-mail	Nakon slanja upita, informacije o implementaciji navedenih dokumenata, s fokusom na informacije o korištenju poticaja od strane marginaliziranih grupa žena i naročito žena koje su preživjele porodično nasilje, su dostupne i mogu se koristiti pri daljem zagovaranju u ovoj oblasti.

Cilj zagovaranja	Nositeljice zagovaranja	Prema kome se zagovara	Vremenski okvir
<p>Učešće predstavnika/ca nevladinih organizacija koje se bave ljudskim pravima žena u radnoj grupi za izradu nove Strategije zapošljavanja Federacije BiH;</p> <p>Zahtijevati od nadležnih institucija implementaciju preporuka koje je CEDAW komitet uputio BiH (preporuka 36 d kojom se zahtijeva da se strategije zapošljavanja kreiraju uz upotrebu rodne analize s fokusom na marginalizirane grupe žena i uz određivanje mjera kako bi se ostvarile mogućnosti za njihovo zapošljavanje.</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa ostalim nevladinim organizacijama</p>	<p>Vlada Federacije BiH, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku Federacije BiH</p>	<p>Srednjoročni cilj</p> <p>januar 2020. - decembar 2022.</p>
<p>Strategija zapošljavanja FBiH prepoznaje marginalizirane grupe žena s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje kao društvenu grupu za koju je neophodno obezbijediti dodatne ekonomske poticaje;</p> <p>U Strategiji zapošljavanja FBiH provodi se preporuka 36 d CEDAW komiteta.</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa ostalim nevladinim organizacijama, IGM-ovima, Komisijom za rad i socijalnu politiku FBiH i Komisijom za jednakopravnost spolova FBiH</p>	<p>Vlada FBiH, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH</p>	<p>Dugoročni cilj</p> <p>januar 2021. - decembar 2023.</p>
<p>Izmjena sintagme/termina „žrtva nasilja u porodici” u „žene koje su preživjele porodično nasilje” u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa ostalim nevladinim organizacijama koje se zalažu za ljudska prava žena, GC FBiH</p>	<p>Komisija za jednakopravnost spolova Predstavničkog doma Parlamenta FBiH koja treba uputiti inicijativu za razmatranje na sjednici Predstavničkog doma Parlamenta FBiH</p>	<p>Dugoročni cilj</p> <p>januar 2020. - decembar 2024.</p> <p>Iako mandat trenutnog saziva PD PFBiH prestaje 2021., iskustvo pokazuje da je za izmjene i dopune federalnih zakona potrebno dugoročno zagovaranje i planiranje, čak i kada se radi o zagovaranju upotrebe drugačije terminologije</p>

<p>Fax, e-mail, ljudski kapaciteti - osobe koje vode zagovaranje i učestvuju u radnoj grupi</p>	<p>Doprinos i glas nevladinog sektora koji će dovesti do toga da se u Strategiji nađu prijedlozi nevladinog sektora i da Strategija bude osjetljiva prema marginaliziranim grupama žena, a naročito prema ženama koje su preživjele porodično nasilje.</p>
<p>Fax, e-mail, ljudski kapaciteti - osobe koje vode zagovaranje radi odlazaka na sastanke;</p> <p>Sredstva planirana u budžetu FBiH za ekonomsko osnaživanje žena preživjelih porodično nasilje.</p>	<p>Žene koje su preživjele porodično nasilje prepoznate su kao marginalizirana grupa u Strategiji zapošljavanja Federacije BiH, te mogu ostvariti pravo na ekonomske poticaje. Žene koje su preživjele porodično nasilje imaju alat za ostvarivanje ekonomske nezavisnosti i izlazak iz začaranog kruga nasilja.</p>
<p>Fax, e-mail, ljudski kapaciteti – stručne osobe koje vode zagovaranje zbog odlazaka na sastanke.</p>	<p>„Preživjela porodično/a nasilje/a“ je termin koji se koristi u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, a koji podrazumijeva da je žena izašla iz kruga nasilja u odnosu na termin „žrtva nasilja u porodici“ čije korištenje je još uvijek rasprostranjeno, ali koji ženu posmatra u viktimiziranoj poziciji. Ovom izmjenom i svi drugi dokumenti bi prepoznavali žene koje su preživjele porodično nasilje u odnosu na rodno neutralni termin „žrtve nasilja u porodici“.</p>

<p>Planovi, mjere i politike u oblasti zapošljavanja kantona Federacije BiH prepoznaju žene koje su preživjele porodično nasilje kao marginaliziranu grupu za čije osnaživanje je potrebno obezbijediti dodatne ekonomske poticaje;</p> <p>Prva faza: Kanton Sarajevo, dokument „Program mjera za poticaj zapošljavanja i održavanja više stope zaposlenosti i poboljšanje strukture zaposlenih u Kantonu Sarajevo”;⁴</p> <p>Zahtijevati od nadležnih institucija Kantona Sarajevo implementaciju preporuka koje je CEDAW komitet uputio BiH (preporuka 36 d koja zahtijeva da se strategije zapošljavanja kreiraju uz upotrebu rodne analize s fokusom na marginalizirane grupe žena i uz određivanje mjera kako bi se ostvarile mogućnosti za njihovo zapošljavanje.</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa Fondacijom lokalne demokratije i drugim nevladinim organizacijama aktivnim u Kantonu Sarajevo</p>	<p>Komisija za ravnopravnost spolova Kantona Sarajevo, Komisija za rad i socijalnu politiku Kantona Sarajevo</p>	<p>Kratkoročni cilj</p> <p>januar 2020. - decembar 2020.</p>
---	---	--	--

Fax, e-mail, ljudski kapaciteti – stručne osobe koje vode zagovaranje radi odlazaka na sastanke.

Komisija za ravnopravnost spolova i Komisija za rad i socijalnu politiku Kantona Sarajevo postaju saveznici/e i zagovarači/ce sa Fondacijom CURE i ostalim nevladinim organizacijama.

Cilj zagovaranja	Nositeljice zagovaranja	Prema kome se zagovara	Vremenski okvir
<p>Planovi, mjere i politike u oblasti zapošljavanja kantona FBiH prepoznaju žene koje su preživjele porodično nasilje kao marginaliziranu grupu za čije osnaživanje je potrebno obezbijediti dodatne ekonomske poticaje;</p> <p>Druga faza:</p> <p>Kanton Sarajevo, dokument "Program mjera za poticaj zapošljavanja i održavanja više stope zaposlenosti i poboljšanje strukture zaposlenih u Kantonu Sarajevo";</p> <p>U Prvom dokumentu se provodi preporuka 36 d CEDAW komiteta.</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa Fondacijom lokalne demokratije i drugim nevladinim organizacijama aktivnim u Kantonu Sarajevo te Komisijom za ravnopravnost spolova i Komisijom za rad i socijalnu politiku Kantona Sarajevo</p>	<p>Vlada Kantona Sarajevo, Ministarstvo rada i socijalne politike Kantona Sarajevo</p>	<p>Srednjoročni cilj</p> <p>januar 2021. - decembar 2022.</p>
<p>Planovi, mjere i politike u oblasti zapošljavanja kantona Federacije BiH prepoznaju žene koje su preživjele porodično nasilje kao marginaliziranu grupu za čije osnaživanje je potrebno obezbijediti dodatne ekonomske poticaje;</p> <p>Prva i druga faza u Tuzlanskom kantonu, Zeničko-dobojskom kantonu i Unsko-sanskom kantonu (kantoni u kojima postoji sigurna kuća i u kojima se imaju kao saveznice organizacije koje rukovode sigurnim kućama);</p> <p>Voditi isti proces kao u Kantonu Sarajevo</p>			<p>Dugoročni cilj</p> <p>januar 2023.</p>

<p>Fax, e-mail, ljudski kapaciteti -osobe koje vode zagovaranje radi odlazaka na sastanke.</p> <p>U budžetu Kantona Sarajevo izdvojena sredstva potrebna za ekonomsko osnaživanje marginaliziranih grupa žena s posebnim fokusom na osnaživanje žena koje su preživjele porodično nasilje.</p>	<p>Žene preživjele porodično nasilje prepoznate su kao marginalizirana grupa u Programu mjera za poticaj zapošljavanja i održavanja više stope zaposlenosti i poboljšanje strukture zaposlenih u Kantonu Sarajevo, te mogu ostvariti pravo na ekonomske poticaje. Žene koje su preživjele porodično nasilje imaju alat za ostvarivanje ekonomske nezavisnosti i izlazak iz začaranog kruga nasilja.</p>

<p>Saradnja sa Udruženjem poslodavaca Federacije BiH, održavanje radionica za njihovo članstvo o značaju podrške poslodavaca ekonomskom osnaživanju žena pripadnica marginaliziranih grupa s posebnim fokusom na žene koje su preživjele porodično nasilje</p>	<p>Fondacija CURE u saradnji sa drugim nevladinim organizacijama koje se bave ljudskim pravima žena</p>	<p>Direktor Udruženja poslodavaca Mladen Pandurević, predsjednik Udruženja poslodavaca Adnan Smailbegović, sekretar Udruženja poslodavaca.</p>	<p>Dugoročni cilj januar 2022.</p>
<p>Uvezivanje svih institucija kojima se obraćaju žene koje su preživjele porodično nasilje prilikom ostvarivanja prava na ekonomske poticaje u jedinstven i senzibiliziran sistem.</p>	<p>Fondacije CURE u saradnji sa GC-om FBiH i drugim nevladinim organizacijama</p>	<p>Centri za socijalni rad, zavodi za zapošljavanje (federalni i kantonalni), sigurne kuće, udruženje poslodavaca</p>	<p>Dugoročni cilj januar 2023.</p>
<p>Pratiti provedbu preporuke koju je CEDAW komitet uputio BiH (preporuka 36 d koja zahtijeva da se strategije zapošljavanja kreiraju uz upotrebu rodne analize s fokusom na marginalizirane grupe žena i uz određivanje mjera kako bi se ostvarile mogućnosti za njihovo zapošljavanje; U Alternativni CEDAW izvještaj uvrstiti informacije o provedbi ove preporuke.</p>	<p>Fondacija CURE i nevladine organizacije koje se zalažu za ljudska prava žena</p>	<p>CEDAW komitet</p>	<p>Srednjoročni cilj 2023.</p>

<p>Fax, e-mail, ljudski resursi – stručne osobe koje odlaze na zagovaračke sastanke.</p> <p>Ukoliko se ostvari mogućnost organiziranja edukacija za članove Udruženja poslodavaca, potrebna su donatorska sredstva za održavanje edukacija.</p>	<p>Poslodavci postaju svjesniji neophodnosti njihove podrške u ekonomskom osnaživanju žena koje su preživjele porodično nasilje, te sve više poslodavaca u svojim firmama daje mogućnost za zapošljavanje marginaliziranim grupama žena, a naročito ženama koje su preživjele porodično nasilje.</p>
<p>Fax, e-mail, ljudski resursi – stručne osobe koje odlaze na zagovaračke sastanke.</p> <p>Ukoliko se ostvari mogućnost organiziranja zajedničkih sastanaka i edukacija, potrebna su donatorska sredstva za održavanje edukacija.</p>	<p>Poslodavci uvezani sa centrima za socijalni rad i sigurnim kućama u smislu obezbjeđenja određenog broja radnih mjesta za žene koje su obučene za potrebna zanimanja preko servisa ekonomskog osnaživanja kojeg nude sigurne kuće i ostale institucije; Službe za zapošljavanje sigurnim kućama dostavljaju informaciju o potrebama na tržištu rada u cilju zapošljavanja i samoza-pošljavanja i kreiranja daljih strategija ekonomskog osnaživanja žena koje su preživjele porodično nasilje;</p> <p>Poticaji za ekonomsko osnaživanje žena postaju sveobuhvatniji kako bi pokrili nužne izdatke za zadovoljavanje egzistencijalnih potreba žena pri implementiranju biznis plana.</p>
<p>Fax, e-mail (zbog slanja dopisa nadležnim institucijama radi dobijanja informacija), ljudski kapaciteti – stručne osobe koje prate stanje i pišu izvještaj</p>	<p>CEDAW komitet je upoznat sa stvarnim stanjem provođenja preporuke 36 d, te će (ukoliko bude potrebe) uputiti nove preporuke u ovoj oblasti prema BiH.</p>

(Footnotes)

1 Specifične zagovaračke aktivnosti su predstavljene u nastavku dokumenta, a ove (i u nastavku navedene) se odnose na pripremnu zagovaračku aktivnost koja treba osigurati podršku ključnih aktera/ki u zagovaranju specifičnih ciljeva.

2 Analizirati i sagledati sve elemente procesa u Kantonu Sarajevo, kako poslije svake faze zagovaranja, tako i cjelokupan proces i na osnovu toga planirati procese u drugim kantonima. Akcioni zagovarački plan nudi okvir zagovaranja nastao u odnosu na stanje koje je postojalo u decembru 2019. godine, a sam proces zagovaranja dosta ovisi od promjena koje se mogu dogoditi i fleksibilan je, nikad se ne može znati šta će se dogoditi i koja okolnost može biti olakšavajuća ili otežavajuća u procesu zagovaranja (pogotovo s obzirom da se zagovara prema izabranim zvaničnicima/ama). Ukoliko bude potrebe i u skladu sa okolnostima, mogu se mijenjati osobe ili institucije prema kojima se zagovara kako u Kantonu Sarajevo, a na osnovu naučenih lekcija i u ostalim kantonima FBiH.

3 JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona (2018). Tuzla. Program rada Javne ustanove Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona.

- Kantonalni odbor za razvoj Bosansko-podrinjskog kantona Goražde (2015). Goražde. Strategija razvoja Bosanskopodrinjskog kantona Goražde za period 2016. - 2020.
- Kantonalni odbor za razvoj Srednjobosanskog kantona (2016). Strategija razvoja Srednjobosanskog kantona za period 2016. - 2020.
- Kantonalni odbor za razvoj USK (2014). Bihać. Strategija razvoja Unsko - sanskog kantona za period 2014. - 2020.
- Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona (2013). Zenica. Strategija zapošljavanja Zeničko - dobojskog kantona za period 2013. - 2020.
- Služba za zapošljavanje Hercegovačko- neretvanskog kantona (2018). Mostar. Strateški plan Službe za zapošljavanje Hercegovačko - neretvanske županije - kantona za period 2018. - 2020.
- Županijski odbor za razvitak (2013). Strategija razvitka Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2014. - 2020. godine
- Županijski odbor za razvitak (2017). Mostar. Strategija razvitka Hercegovačko-neretvanske županije za razdoblje 2017. - 2020.
- Županijski odbor za razvoj (2015). Livno. Strategija razvoja Kantona 10 za period 2016. - 2020.

•Županijski odbor za razvoj (2015). Orašje. Strategija razvoja Županije Posavske za period 2016. - 2020.

4 Iskustvo pokazuje da saradnja sa kantonima oduzima mnogo vremena, bolje je započeti zagovaračku aktivnost u jednom kantonu, pa ukoliko se ispostavi kao uspješna, onda je nastaviti i u drugim kantonima. Saradnja sa svim kantonima istovremeno zahtijeva značajne ljudske resurse. Kanton Sarajevo je predložen iz praktičnih razloga, Vlada Kantona je trenutno raspoložena za izmjene postojećeg stanja, ostvarena je i saradnja nevladinog sektora i Komisije za ravnopravnost spolova po drugim pitanjima, tako da već postoji senzibilitet prema pitanjima rodne ravnopravnosti i rodno zasnovanog nasilja.

AKCIONI ZAGOVARAČKI PLAN

U OBLASTI EKONOMSKOG OSNAŽIVANJA ŽENA PRIPADNICA
MARGINALIZIRANIH GRUPE S POSEBNIM FOKUSOM NA ŽENE
KOJE SU PREŽIVJELE PORODIČNO NASILJE U FEDERACIJI BIH
PERIOD 2020.- 2024.